

8. Svenska idrottsledare på den internationella idrottsarenan

– villkor, erfarenheter och möjlighet till inflytande

Karolina Bergmark, Christine Dartsch Nilsson & Johan R Norberg, Centrum för idrottsforskning

Inledning

Den moderna tävlingsidrotten har en utpräglat internationell och pyramidal organisationsstruktur. Många av de regelverk och villkor som gäller för svensk idrott kan härledas till beslut som fattats av internationella idrottsförbund eller inom ramen för olika former av internationella idrottssamarbeten. Att svenska idrottsledare är aktiva på den internationella idrottsarenan är således en strategiskt viktig möjlighet för svensk idrott att både påverka den internationella idrottens allmänna utveckling och för att försvara svenska idrottsintressen. För den enskilde idrottsledaren tillkommer att ett internationellt förtroendeuppdrag kan ge både prestige och inflytande. Samtidigt är internationellt idrottsarbete ofta förknippat med både upppoffringar och svåra etiska utmaningar. Mot möjligheten att kunna påverka i enlighet med svenska idrottsvärderingar står risken att man blir gisslan i organisationskulturer präglade av både odemokratiska beslutsformer och korruption.

I detta kapitel tar vi en närmare titt på villkoren för svenska förtroendevalda i internationella idrottsorganisationer. Området är i huvudsak outforskat. Redogörelsen baseras på en undersökning som genomfördes av Centrum för idrottsforskningens kansli med stöd av Marie Denitton på Riksidrottsförbundet. För studiens design, materialinsamling och analys svarar Karolina Bergmark, projektanställd på Centrum för idrottsforskning. Bergmark är till vardags planeringssekreterare vid Fritidsförvaltningen i Malmö stad och hon ingår även i forskningsgruppen Ung livsstil. Texten har därefter författats av Bergmark tillsammans med Christine Dartsch Nilsson och Johan R Norberg.

Syftet med kapitlet är att ge en fördjupad bild av svenska idrottsledare med förtroendeuppdrag i internationella idrottsorganisationer. Efter en första övergripande kartläggning av omfattningen på svensk idrotts internationella engagemang, riktas fokus mot idrottsledares vardag i sina respektive internationella förbund. Hur har de fått dessa positioner? Har de reella möjligheter att utöva ett inflytande? Bedrivs verksamheten i dessa organisationer i enlighet med svenska normer och värderingar? Vad ska man tänka på som svensk representant i internationella sammanhang? Får man det stöd man behöver?

Kapitlet inleds med en kort presentation av Riksidrottsförbundets riktlinjer och strategier för internationellt idrottsarbete. Därefter redogörs för undersökningens utformning och metodologiska tillvägagångssätt. Efter detta följer en tematiskt uppdelad redovisning av undersökningens resultat.

Riksidrottsförbundets riktlinjer och strategier för internationellt idrottsarbete

För svensk idrottsrörelse är representation i internationella idrottssammanhang en både strategisk och ideologisk fråga. I strategiskt avseende är utgångspunkten att svenska idrottsledare genom ett deltagande i internationella idrottsorganisationer kan bidra till beslut som är positiva för svensk idrott. I Riksidrottsförbundets anvisningar för svensk idrotts internationella agerande understryks bland annat att svensk representation kan öka möjligheten att få internationella idrottsevenemang till Sverige och att idrottsrörelsen även kan ”påverka utformningen av de internationella tävlingssystemen så att de ger svenska idrottsutövare möjlighet att delta på samma villkor som övriga länders representanter”. Det ideologiska argumentet är att svensk idrott har en demokratisk uppbyggnad som borde komma fler till del. I Riksidrottsförbundets anvisningar formuleras denna tanke på följande sätt.

”Den svenska idrottsmodellen kan vara till nytta som exempel för andra länder inom och utanför Europa. Svensk idrottsrörelse ska ta sitt ansvar för att stödja idrottsorganisationer under utveckling i andra delar av världen.¹³⁶”

Riksidrottsförbundet styrning av det internationella idrottsarbetet är preciserat i *Internationella riktlinjer för svensk idrott* med tillhörande anvisningar samt i

¹³⁶ Riksidrottsförbundet (2008), *Svensk idrotts internationella agerande*, s. 3.

strategiplanen *Riksidrottsförbundets strategi för internationellt arbete 2018-2025*.

De internationella riktlinjerna, antagna av RF-stämman 2015, är en uppsättning förhållningssätt vilka alla specialidrottsförbund förväntas följa. I riktlinjerna stadgas bland annat att svensk idrotts internationella arbete ska utgå från idrottsrörelsens gemensamma värdegrund och att svenska idrottsledare ska verka för att internationella idrottsorganisationer följer internationella konventioner såsom FN:s deklaration om mänskliga rättigheter. Sedan 2016 ingår även en riktlinje om demokratisk styrning:

”Svensk idrott ska alltid stå för ”good governance” vilket bland annat omfattar demokratiska processer, transparens och anti-korruption. Svensk idrott ska verka för att den internationella idrotten utvecklas av idrotten på dess egna villkor och på demokratiska grunder;”

I dokumentet *Riksidrottsförbundets strategi för internationellt arbete 2018-2025* specificeras aktuella övergripande mål för det internationella arbetet i den svenska idrottsrörelsen.¹³⁷ Utgångspunkten här är att idrotten är internationell till sin organisation och struktur och att många beslut som påverkar svensk idrott följaktligen bestäms på internationell nivå. Det är därför viktigt att idrottsrörelsen aktivt försöker att utöva ett inflytande i internationella specialidrottsförbund och i olika ”europeiska plattformar för idrott” samt inom EU.

Riksidrottsförbundets nuvarande strategi för det internationella arbetet innehåller fyra målområden; 1) livslångt idrottande 2) idrottens värdegrund är vår styrka 3) idrott i förening och 4) idrotten gör Sverige starkare. För samtliga målområden preciseras konkreta mål och hur ansvar fördelas mellan specialidrottsförbunden (SF) och Riksidrottsförbundet/SISU Idrottsutbildarna. Idrottsrörelsens insatser för good governance preciseras på följande sätt i målområdet *idrottens värdegrund är vår styrka*:

¹³⁷ Riksidrottsförbundet (2016), *Riksidrottsförbundets strategi för internationellt arbete 2018-2025*.

”Idrotten i Sverige ska stödja den internationella utvecklingen av en transparent och demokratiskt uppbyggd idrottsrörelse där kvinnor och män ges lika möjligheter att vara med och påverka och där människors lika värde är i fokus. 35 procent av SF med internationell verksamhet ska genomföra en utbildning, workshop eller projekt om good governance på nationell eller internationell nivå (1,6 procent 1 januari 2018). Av SF:s samtliga internationella representanter ska minst 30 procent vara från det underrepresenterade könet (24,2 procent 1 januari 2018). 80 procent av SF ska veta vad arbetet med mänskliga rättigheter inom idrotten innebär, på såväl nationell som internationell nivå.”

Riksidrottsförbundet har en övergripande uppgift i det internationella arbetet att företräda den svenska idrottsrörelsen på internationell nivå samt att stimulera och stödja specialidrottsförbunden i deras internationella verksamhet. Till sin hjälp har Riksidrottsförbundet ett internationellt råd som är Riksidrottsstyrelsens referensorgan i internationella frågor.

Undersökningens utformning och metodologiska utgångspunkter

Resultatet som presenteras i denna undersökning bygger på följande empiri och insamlingsmetoder:

- Statistik insamlad av Riksidrottsförbundet om svenska idrottsledare med internationella uppdrag
- En online-enkät riktad till svenska idrottsledare med centrala positioner på högsta beslutande nivå i internationella idrottsorganisationer
- Semistrukturerade djupintervjuer med förtroendevalda svenska företrädare i internationella förbund samt en representant från Riksidrottsförbundet
- Deltagande observation vid möte för nätverket Greta den 20-21 oktober 2020. Greta är ett nätverk för kvinnor som representerar den svenska idrottsrörelsen internationellt.

Riksidrottsförbundet

Riksidrottsförbundets samarbete och information har varit avgörande för att denna studie har kunnat genomföras. Riksidrottsförbundets kansli har bidragit med information om aktuella svenska positioner inom de internationella förbunden. Vidare har man administrerat en enkät som skickats ut till svenska idrottsledare (se enkätstudie nedan), tillhandahållit kontakter i samband med intervjustudien och godkänt att personal från Centrum för idrottsforskning genomfört en deltagande observation på ett möte för nätverket Greta.

Enkät till svenska idrottsledare med internationella uppdrag

Inför 2020 hade totalt 58 svenska idrottsledare ett internationellt uppdrag på högsta beslutande nivå (s.k. exekutiv nivå) inom sammanlagt 36 internationella idrottsförbund. För denna grupp utformades en enkät bestående av totalt 24 frågor. Enkäten skickades ut digitalt av Riksidrottsförbundet under perioden 2020-09-23 till 2020-10-27 till 47 av dessa idrottsledare. Bortfallet av 11 respondenter beror på något av följande; att personen hade avslutat sitt uppdrag innan enkäten skickades ut, att e-postadress saknades eller var inkorrekt. Totalt 34 personer från 30 specialidrottsförbund besvarade enkäten, vilket gav en svarsfrekvens på 72 procent. Respondenterna svarade anonymt i enlighet med riktlinjer om forskningsetik och deras identiteter går därmed inte att spåra.

Semistrukturerade fördjupningsintervjuer

För att skapa en fördjupad förståelse för tillvaron som svensk idrottsledare på den internationella arenan, kompletterades enkätundersökningen med intervjuer av 14 personer som antingen har ett internationellt uppdrag eller precis avslutat ett internationellt uppdrag. Valet av respondenter gjordes utifrån ett stratifierat slumpmässigt urval med avseende på lagidrott/individuell idrott, stora/små idrotter samt kön. Av de 14 intervjupersonerna var sex kvinnor och åtta män. Bland de intervjuade fanns personer med förtroendeuppdrag på högsta beslutande nivå i internationella idrottsförbund och svenska representanter i internationella kommittéer eller paneler. Intervjupersonerna representerade sammanlagt 14 olika specialidrottsförbund. Samtliga intervjuer har anonymiserats. I redovisningen av citat har småord utelämnats och formuleringar korrigerats för att öka läsbarheten.

Nätverket Greta

Greta är ett nätverk för kvinnor som representerar den svenska idrottsrörelsen internationellt. Nätverket träffas 1-2 gånger per år för att diskutera gemensamma utmaningar samt ge möjlighet till fortbildning inom olika områden. Personal från CIF:s kansli genomförde en deltagande observation i samband med Gretas nätverksträff den 20-21 oktober 2020. På mötet genomfördes bland annat fortbildning och inspirationsworkshops i retorik, jämställdhet och i hantering av sociala medier. Representanter från 13 olika specialidrottsförbund samt Riksidrottsförbundet var på plats. Deltagarna representerade både stora och små specialidrottsförbund samt lag- och individuella idrotter. Samtliga deltagare på nätverket har anonymiserats.

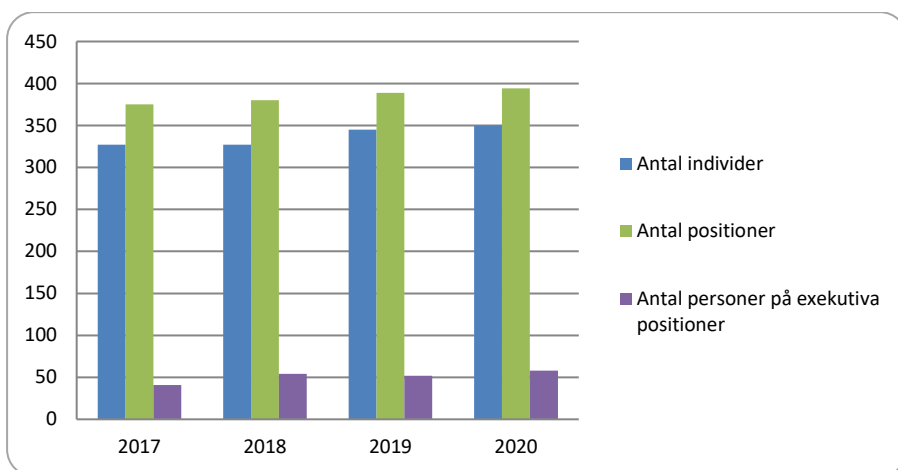
Det internationella idrottsuppdraget

Svenska idrottsledare återfinns på den internationella idrottsarenan i en mängd olika uppdrag och positioner: från ordförande eller styrelseledamot på högsta beslutande nivå i ett internationellt förbund till förtroendeposter i kommissioner, paneler och arbetsgrupper samt domare- eller tillsynsuppdrag. Dessa uppdrag är olika till sin karaktär och de ligger på olika organisatoriska nivåer. Detta skapar i sin tur varierade möjligheter för svenska idrottsledare att utöva ett inflytande och påverka den internationella idrottens utveckling.

Med denna reservation om uppdragets varierade natur kan det konstateras att en majoritet av deltagarna i denna undersökning är mycket positiva till sina internationella åtaganden. Flera av de som intervjuats beskriver uppdraget som en arena där de kan påverka idrottens riktning och samtidigt bidra med sin egen expertis. Ofta beskrivs uppdraget även som en fortsättning på deras tidigare arbete och engagemang i den svenska idrottsrörelsen, oavsett om man refererar till erfarenhet som ledare på förbunds nivå eller till en tidigare elitkarriär.

Svenska idrottsledares internationella uppdrag i siffror

Enligt statistik från Riksidrottsförbundet i figur 1 hade 350 svenska idrottsledare uppdrag i internationella idrottsförbund år 2020, antingen i världsförbunden eller i deras europeiska motsvarigheter. Ett begränsat antal idrottsledare hade fler än ett uppdrag med följderna att svenska positioner på den internationella idrottsarenan uppgick till 394. Av de sammanlagt 350 svenska idrottsledarna hade 58 individer en position på exekutiv nivå, det vill säga som ledamöter i den internationella idrottsorganisationens högsta styrelse. Två svenska idrottsledare hade dessutom två sådana positioner. Övriga 292 svenska idrottsledare hade poster i exempelvis kommittéer, kommissioner, paneler och arbetsgrupper eller internationella domare eller tillsynsuppdrag. Antalet svenska idrottsledare med internationella uppdrag i idrottsrörelsen har ökat under senare år: från 327 personer år 2017 till 350 stycken år 2020. Även antalet positioner har ökat sedan 2017, från 375 positioner till 394 positioner 2020.

Figur 1 Svenska idrottsledare med internationella uppdrag: antal individer, positioner samt ledare på exekutiva positioner 2017- 2020

Källa: RF/SF-data

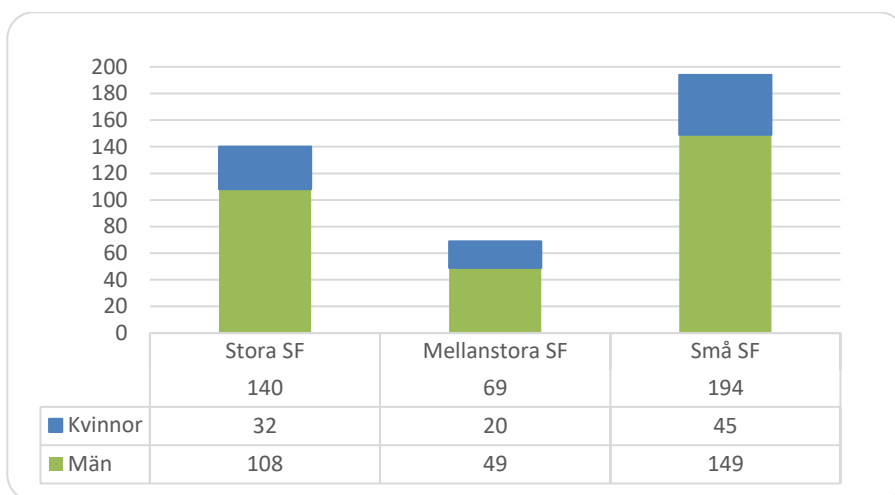
I tabell 1 nedan redovisas antalet svenska idrottsledare med internationella uppdrag åren 2017-2020 fördelat på kön.

Tabell 1 Antal svenska idrottsledare med internationella uppdrag: fördelning kvinnor och män med avseende på individer, positioner samt ledare på exekutiv nivå 2017- 2020. Inom parentes andel (%)

Svenska idrottsledare med internationella uppdrag	2017		2018		2019		2020	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Antal individer (%)	68 (21)	259 (79)	79 (24)	248 (76)	88 (26)	257 (74)	96 (27)	254 (73)
Antal positioner (%)	76 (20)	299 (80)	85 (22)	302 (78)	94 (24)	295 (76)	107 (27)	287 (73)
Antal individer på exekutiv nivå (%)	11 (27)	30 (73)	20 (37)	34 (63)	19 (37)	33 (63)	22 (38)	36 (62)

Källa: RF/SF-data

Tabell 1 visar att svensk idrott stärkt sin internationella representation under perioden 2017-2020 med avseende på såväl antalet individer som antalet positioner. Ökningen är dessutom nästan uteslutande resultatet av fler kvinnor med internationella uppdrag. Procentuellt sett är andelen män dock fortfarande i stark dominans. Svensk idrotts internationella representation är i dagsläget inte jämställd.

Figur 2 Svenska idrottsledare med internationella uppdrag: antal individer fördelat på kvinnor och män samt stora, mellanstora och små specialidrottsförbund (SF) år 2020.

Källa: RF/SF-data

I Centrum för idrottsforskningens uppföljning av statens stöd till idrotten år 2020 analyserades idrottsrörelsens omfattning och sammansättning med avseende på specialidrottsförbundets medlemsantal. I uppföljningen, som avsåg år 2019, klassificerades sexton förbund som stora, med medlemsantal på över 100 000 vardera. Sju förbund utgjorde en mellankategori med medlemsantal på 50 000–100 000 personer medan resterande 49 förbund hade medlemsantal på mindre än 50 000 personer. Figur 2 ovan utgår från denna klassificeringsmodell och visar fördelningen av svenska idrottsledare med internationella uppdrag med avseende på kvinnor och män samt tillhörighet i stora, mellanstora och små specialidrottsförbund. Under 2020 hade sammanlagt 140 idrottsledare från Riksidrottsförbundets 16 största förbund ett internationellt uppdrag. Bland dessa var 23 procent kvinnor och 77 procent män. Bland de sju specialidrottsförbunden i kategorin mellanstora idrottsförbund fanns totalt 69 idrottsledare med internationella uppdrag, varav 29 procent var kvinnor och 71 procent var män. Bland små specialidrottsförbund återfanns 194 idrottsledare med internationella uppdrag, varav 23 procent var kvinnor och 77 procent var män.¹³⁸

¹³⁸ Stora förbund: 450 000-940 000 medlemmar (störst är fotboll, golf och friidrott), mellankategorin: 50 000-100 000 medlemmar, minsta förbunden: mindre än 50 000 medlemmar. För vidare läsning, se Centrum för idrottsforskning, *Statens stöd till idrotten. Uppföljning 2020*.

Av samtliga 72 specialidrottsförbund år 2020 hade det stora flertalet, hela 63 förbund, åtminstone en internationell representant. Flest personer med internationella uppdrag hade Svenska flygsportförbundet med 25 personer följt av Svenska skidförbundet och Svenska fotbollförbundet med 24 respektive 21 personer.

Enligt Riksidrottsförbundets uppgifter saknade följande nio specialidrottsförbund representanter med internationella uppdrag år 2020.

- Akademisk idrott
- Amerikansk fotboll
- Cheerleading
- Cricket
- Cykel
- Gång och vandring
- Skateboard
- Skridsko
- Varpa (finns i dagsläget inget internationellt förbund)¹³⁹

Merparten av dessa nio specialidrottsförbund är små sett till antalet medlemmar och förhållandevis nyinrättade. För Svenska varpaförbundet förklaras avsaknaden av internationell representation av att idrottsgrenen i fråga saknar ett internationellt idrottsförbund.

Vägen till uppdrag på den internationella idrottsarenan

För att inneha ett uppdrag i ett internationellt idrottsförbund, oavsett nivå, måste personen i fråga antingen väljas på ett förbundets kongress eller tillsättas av den verkställande styrelsen eller förbundets ordförande. Dessa beslut är ofta förekomna av en nomineringsprocess där det nationella idrottsförbundet eller motsvarande (till exempel ett nordiskt förbund) nominerar eller föreslår en kandidat för uppdraget i fråga.

¹³⁹ Källa: RF/SISU-data

Vägen till ett internationellt uppdrag inom idrottsrörelsen inleds emellertid ofta långt tidigare:

”Det hänger ihop med min långa bakgrund inom idrottsrörelsen; allt ifrån att ha varit domare till att blivit engagerad på föreningsnivå, på distriktsnivå sedan på nationell nivå. Till sist då, att efter många år blivit ordförande på nationell nivå så har också dörren öppnats kan man säga för internationella uppdrag. (intervju 14, man)”

Både de idrottsledare som svarat i enkätstudien och de som intervjuats vittnar entydigt om att det ideella engagemanget inletts på lokal föreningsnivå och att de därefter haft, eller har, förtroendeuppdrag på nationell nivå inom sina respektive idrotter.

Majoriteten av intervjupersonerna tillägger att internationell närvaro, etablerade kontakter och aktiv lobbyverksamhet dessutom ofta är nödvändigt för att få internationella uppdrag. En av de intervjuade beskrev det på följande sätt.

”Rent praktiska frågor naturligtvis, du ska skicka in ditt CV och uppfylla vissa kriterier såklart. Sedan så är det ju en form av lobbyverksamhet som mestadels sköttes av två stycken andra inom [det egna specialidrottsförbundet] som sitter på andra internationella poster eller har ett annat internationellt nätverk och som är med i olika andra grupperingar, plus mig själv då naturligtvis. [...] Sedan är det också helt avgörande, får man lov att säga, att man har presidentens gillande eller godkännande eller förståelse för att det passar bra in i den här geografiska maktfördelningen som måste finnas. (intervju 6, man)”

Att ha presidentens/ordförandens eller vissa grupperingars ”godkännande” kan vara helt avgörande för en persons möjlighet att få ett internationellt uppdrag.

”Ibland spelar det ingen roll hur väl du presenterar, hur väl du gör någonting, för det hänger väldigt mycket på de där bakom, vad de har kommit överens om och hur de resonerar. (intervju 13, kvinna)”

Interna beslutsprocesser i internationella förbund

Av intervjuerna att döma, kan de interna beslutsprocesserna i internationella idrottsförbund variera stort. Beslut kan formas och fattas på många sätt. Spelet bakom kulisserna skiljer sig också. Flera av de intervjuade vittnar om beslut som varit starkt personbundna till ordföranden eller till olika maktkluster i det

internationella idrottsförbundet. I några intervjuer samt vid deltagande observation under nätverksträffen Greta framkommer även erfarenheter om rena oegentligheter kopplade till val av personer till höga poster, i vissa fall även köpta röster. Det är svårt att bedöma omfattningen av sådana avarter, men flera förtroendevalda efterlyser ökad forskning om dessa problem i den internationella idrottsrörelsen.

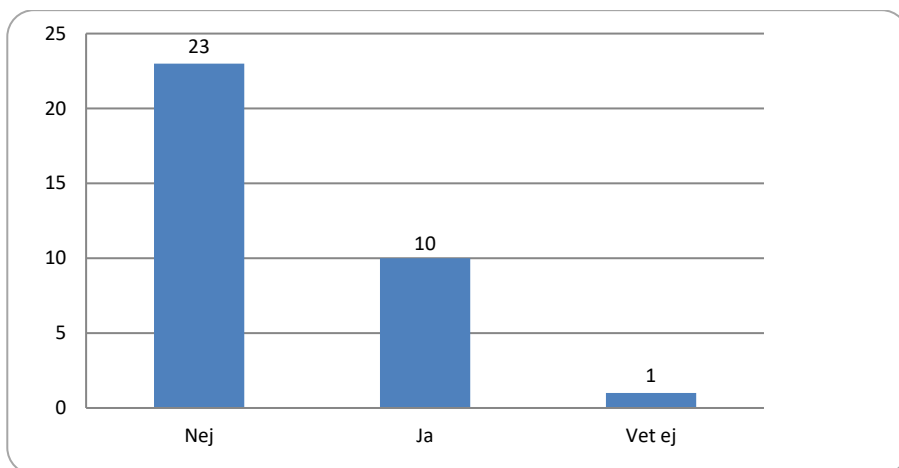
Alternativa vägar till internationella uppdrag

Även om etablerade kontakter och internationell närvaro ofta är en förutsättning för ett internationellt uppdrag, finns det alternativa vägar som visar att ett specialidrottsförbund kan påverka sin internationella ställning genom ett systematiskt strategiarbete. Tre representanter från tre olika förbund (stort, mellan och litet) menade nämligen att det egna förbundets långsiktiga och strategiska engagemang, kompetens och delaktighet i internationella forum även varit avgörande för deras egna möjligheter till internationella uppdrag och påverkan.

Även rent strukturella faktorer kan spela in, såsom Sveriges positionering i en idrott i relation till den globala kontexten. Det nationella specialidrottsförbundets storlek, antalet utövare av idrotten nationellt respektive internationellt, ekonomiska resurser inom idrotten och Sveriges idrottsliga framgångar – allt detta kan vara av betydelse. Detsamma gäller på individnivå. Har du en hög position i Sverige inom ett specialidrottsförbund, exempelvis positionen som ordförande, samtidigt som Sverige är internationellt framgångsrikt, kan detta underlätta vägen för en internationell karriär.

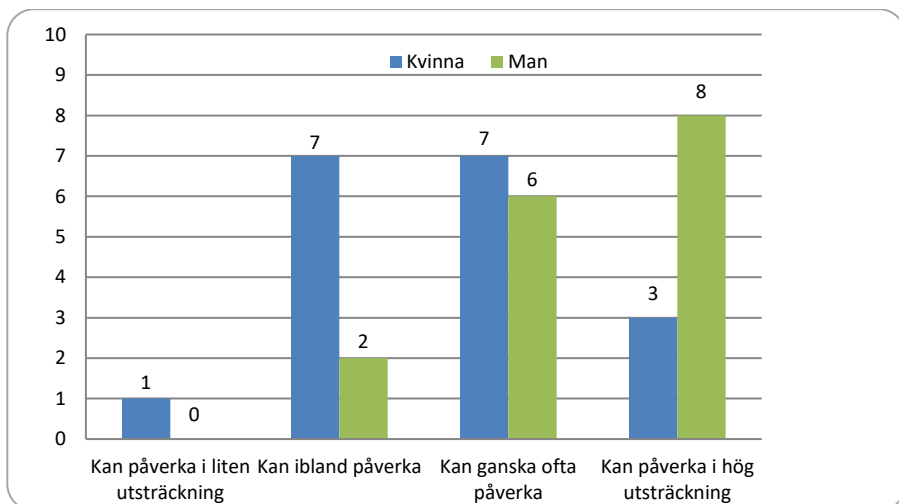
Om genus och jämställdhet

Den internationella idrotten beskrivs av flertalet intervjupersoner som manligt dominerad och med kvotering som en nödvändighet för att kvinnor ska ges plats. I enkätstudien uppgav 23 av 34 svarande (motsvarande 68 procent) att styrelsen i deras internationella idrottsförbund inte hade en jämn representation med avseende på kön. Se figur 3.

Figur 3 Antal som svarade ja, nej eller vet ej på frågan: "Anser du att styrelsen har en jämn representation utifrån kön?"

Bland kommentarerna i enkäten tillade en kvinnlig respondent att den "manliga hierarkin och strukturen" utgör den största utmaningen i det internationella idrottsarbetet. En annan kvinnlig respondent ansåg att det var en utmaning att bli tagen på allvar som kvinnlig idrottsledare och tillade därefter att hon ibland upplevde sig uppfylla "en roll på pappret".

Figur 4 Antal som svarade på frågan: "Upplever du att dina synpunkter tas tillvara?"

Figur 4 visar ett tydligt könsmonter på en direkt fråga om svenska idrottsledare på exekutiv nivå upplever att deras synpunkter tas till vara. Nästan alla män - 14 av

totalt 16 stycken - sade sig uppleva att deras synpunkter tas tillvara i det internationella idrottsarbetet ”i hög utsträckning” eller ”ganska ofta”. Bland kvinnor sade nästan hälften – 8 av 18 stycken – att de endast kunde påverka ”i liten utsträckning” eller ”ibland”.

De svenska idrottsvärderingarna

I samtliga intervjuer lyfts de svenska idrottsvärderingarna fram som ledstjärnor och något att sträva mot, det vill säga aspekter som jämställdhet, jämlikhet, inkludering och demokrati.

”Det märks väldigt tydligt i våra internationella arbeten inklusive i kommittén att vi i Sverige och i svensk idrott – även om vi inte är så nöjda här hemma i alla delar – ligger långt fram i jämställdhetsfrågor när man kommer ut internationellt. [...] hur man förhåller sig till män och kvinnor, hur man betar sig i rummet när [kvinnors idrottande] kommer upp kontra när det pratas om en herrturnering. [...] Samtidigt kan man inte köra det [jämställdhetsarbetet] för hårt heller.[...] Det gäller att vara med och gå före utan att gå för snabbt fram. Det är väl egentligen den stora skillnaden mot här hemma, bortsett från att i det internationella arbetet kommer alla från olika kulturer och hela det batteriet. (intervju 14, man)”

De intervjuade förtroendevalda har skilda erfarenheter om svårigheten att föra fram just jämställdhetsfrågor och därmed bidra till förändring i den egna idrotten.

”Men framför allt finns det ett gigantiskt motstånd. Så är det ju. Och det är bara baserat på manlig makt, enligt min bedömning. (intervju 5, man)”

Detta innebär att den enskilde idrottsledaren ofta måste ”välja sina strider” för att nå bästa möjliga resultat. Det kan i sin tur ge upphov till en känsla av förvirring eller nedstämdhet kring vad det egna uppdraget faktiskt går ut på. Just erfarenheterna av att inte kunna föra fram perspektiv och erfarenheter från den svenska idrottsrörelsen skaver i flera intervjuer. Problemet är att svenska normer ibland krockar med de normer som präglar den internationella idrotten vilket tvingar svenska idrottsledare att anpassa sig och avvakta eller tumma på frågor som för dem är självklara. Flera tillägger emellertid att man måste acceptera att den svenska modellen inte alltid kan prioriteras.

”Jag känner nog att jag själv går på någon slags fingertoppskänsla. Jag kan inte gå in i alla fajter. Det gäller att välja de viktigaste och göra det så sakligt som möjligt. (intervju 9, kvinna)”

Frågan om hur man kan tackla meningsskiljaktigheter och i vissa fall konflikter som bottnar i svenska idrottsvärderingar innebär också att de svenska förtroendevalda själva blir en del av ett geografiskt kluster, ofta tillsammans med de övriga nordiska länderna.

Flera av de intervjuade idrottsledarna betonar även den ideella folkrörelsetradition som svensk idrott vilar på. Denna tradition delas inte av andra länder, vilket kan försvåra diskussionen i de internationella idrottsförbunden.

”Vi tar vissa saker för givet. Vi tar det ideella ledarskapet för givet. Och jag vet, när vi gjorde en analys så konstaterade [en ledamot från ett östeuropeiskt land], han trodde inte på siffrorna när det gäller ideellt ledarskap i Sverige. Men när han fick klart för sig att de var korrekta konstaterar han att ”vilken rikedom ni har som har råd att jobba för att utveckla barn och ungdomar och inte måste skaffa ett extra jobb för att kunna försörja familjen”. Det var förutsättningarna i hans land. Där fanns liksom inte privatekonomisk möjlighet att kunna lägga gratis tid på ideellt föreningsarbete så som vi har det. Det är kanske perspektiv vi inte alltid tänker på. (intervju 10, man)”

Andra menar att det går att förändra även värderingar och attityder, men att det krävs tålamod. En svarande lyfter fram vikten av att förankra frågor hos en styrelseledamot i taget och därigenom arbeta målinriktat för att påverka idrottens normer.

”Till sist tog de sig modet att i de nya stadgarna säga att vi minskar antalet styrelseledamöter men man har villkoret att en av tio ska vara en kvinna. Wow, alla tycker det är jättestort att en av tio ska vara en kvinna. Jag hade kanske tyckt att det skulle vara två. (intervju 12, kvinna)”

Beslutsfattarnas spelplan

”Arbetet internationellt är ju väldigt speciellt. [...] Det blir mycket idrottspolitik av det hela. Jag vill säga som svensk att kanske framför allt good governance-frågorna borde lyftas mycket mer in i det internationella. (intervju 4, man)”

Vad innebär det att som svensk ha ett internationellt uppdrag? Hur mycket kan man påverka? Och kanske viktigast av allt: hur skiljer sig det internationella idrottsarbetet mot uppdrag på nationell nivå?

Maktens utmaningar

Med en internationell maktposition följer ansvar, förtroende och förväntningar. Det innebär också att den enskilde riskerar att hamna i kläm mellan värderingar, kulturer och normer. När dessa värderingar och kulturer påverkar normer i ett givet sammanhang kan också efterlevnaden av styrdokument och regler påverkas. Detta har flera av deltagarna i denna studie personlig erfarenhet av. I detta avsnitt redogörs för svenska idrottsledares erfarenhet och tankar om att navigera i internationella idrottsmiljöer som präglas av avarter i form av bristande demokratiska processer och korruption.

De svenska förtroendevalda har samtidigt med sig förväntningar från sina respektive specialidrottsförbund och i några fall även från sina moderföreningar. Att en viss person blivit förtroendevald skapar ett förväntanstryck, främst från medlemmar och tidigare styrelsekollegor, om att svenska idrottsvärderingar och normer ska tas tillvara i den internationella idrottsrörelsen. Häri uttrycker flera intervjuade att verkligheten krockar med förväntningarna. Flera av studiens deltagare beskriver att de lärt sig det internationella uppdraget efterhand.¹⁴⁰

Förståelse och förmåga att navigera inom olika kulturer och politiska maktstrukturer är en utmaning som återkommer i intervjuer, i enkäten och under Gretas nätverksmöte. Det poängteras dock att sådan kompetens är viktig både på den internationella arenan och nationellt.

En förtroendevald uttrycker sin positiva överraskning över att det internationella styrelsearbetet präglas av en känsla av ”högt till tak”. Samma idrottsledare tillägger emellertid att personer i ledande positioner ofta spelar en avgörande roll för hur

¹⁴⁰ Jämför t.ex. med Ulf Leos avhandlingar om professionella normer bland svenska rektorer där motsvarande förväntningar skapar bland rektorns tidigare lärarkollegor, Leo, U (2010)

arbetet fungerar och att de är högst delaktiga i att sätta strukturerna och ramarna för organisationskulturen.

”[...] Det har ju större betydelse än vad vi har i Sverige men vi vet ju också att det ändå någonstans är chefen, ledaren eller vad man nu väljer att kalla personen – det han eller hon gör – som sprider ut sig i organisationen oavsett om det är det demokratiska öppna ledarskapet eller det odemokratiska och ”visar med hela handen”. Sådant går ju ner i organisationen, helt klart. Ännu tydligare är det ju längre ner i Europa vi kommer. (intervju 6, man)”

Flera idrottsledare vittnar om hur makt och inflytande inte alltid bygger på demokratiska principer, eller är en konsekvens av en demokratisk beslutsprocess:

”Vi har en ordförande som är från nåt land långt ner i högra delen av Europa och det här med demokrati är inte riktigt lika. Vi bestämmer en sak i kommittén och sedan gör han någonting annat. (intervju 1, kvinna)”

Problematiken med bristande demokratiska processer förvärras ibland av osäkerhet kring vilka som faktiskt ska delta, och inte delta, på olika möten:

”Ja, absolut är det så. När vi har våra kommittémöten vill presidenten vara med, liksom i alla andra kommittéers möten [...] och i mejlkonversationer. [...] Då ska han ha plats för att säga sina åsikter och sin version samtidigt som han inte låter alla komma till tals. Skulle man ha en annan åsikt så blir man nästan knivhuggen. [...] Det är min åsikt. (intervju 8, man)”

Även korruption förekommer. Det visar sig inte enbart i mötesrummet utan kan också framträda vid beslut om vem, eller vilket land, som ska stå som värd för tävlingar och mästerskap samt i bedömning av själva tävlingsmomentet.

”Innan jag började så fanns det en gammal rysk coach, han var expert på att styra sina domare. Han kunde ge ”tummen upp” eller ”tummen ner” och beroende på hur han riktade tummen så dömde domaren efter detta. [...] men det har väl blivit bättre. (intervju 8, man)”

En idrottsledare delar med sig av erfarenheter av att värdskap för tävlingar tilldelats platser där beslutsfattare blivit erbjudna tjänster och gåvor. Hen berättar att ”gåvor” kan bestå av alkohol och kvinnor. I andra fall har arrangemang tilldelats

platser där beslutsfattarna har tillförskansat sig en ekonomisk fördel av evenemanget, exempelvis genom att själva stå som värd för tävlingar och därmed få intäkter i form av tävlingsavgifter, boenden och försäljning av souvenirer.

De etiska utmaningarna rörande makt och inflytande påverkas även av de ökade kommersiella intressen som växt fram i anslutning till den internationella idrotten – från lukrativa sponsoravtal till vikten av att locka besökare till det egna landet eller möjligheten för individer att tjäna pengar på ett idrottsevenemang.

”[...] Det är ju att man inte är öppna [transparenta] och sedan det andra är att det kommer in en jäkla massa pengar. Det har ju inte gjord i vår idrott än, så det är möjligt att den dagen det kommer in ytterligare några nollor efter dem så blir det. Men jag tror att svaret på den frågan är öppenhet och transparens. [...] men du får aldrig, du får aldrig, aldrig gå över den gränsen där du låter dig bli mutad eller att du mutar någon. Nu tog jag bara ett exempel men, för det är ju extremt viktig, det är bara titta på det, en del av våra grannländers presidenter i internationella förbund har ju fallit i den fällan. (intervju 5, man)”

Några av deltagarna i studien uttrycker även en frustration för hur idrotten är organiserad. En av de intervjuade menar att ”idrottspolitikerna och hela processen är i viss mån korrupt”. En annan beskriver det på följande sätt:

”[...] Det vet man väl själv. Om man sitter på Riksidrottsförbundets möte och ska rösta så finns det olika kandidater så känner man en person som är en av kandidaterna och råkar veta att den är väldigt duktig och hygglig. Jag tror inte det är annorlunda än hemma i Sverige på det viset. Men det är alltid lite ”ge och ta” i sånt här. Får man mycket hjälp från nån, från något land i någon fråga måste man ju hjälpa dem tillbaka. [...] Vi åker runt och föreläser om [vår idrotts] utveckling i många länder för att bygga [vår idrott]. Naturligtvis ingår det att de små länderna ska tycka gott om oss, när vi ville ha [ett mästerskap] sen. Det hänger ju ihop. (intervju 14, man)”

Majoriteten av deltagarna delar med sig av exempel på när de lyckats, eller misslyckats, med att navigera inom de olika kulturer och politiska maktstrukturer som präglar den globala idrottsrörelsen. Genom tjänster kommer förväntningar på gentjänster, och ibland uttrycks det att den egentliga sakfrågan kan tappas bort. I studien finns flera exempel på hur de förtroendevalda påverkas av förväntningar

från många olika håll: från det nationella förbundet, men också från deras ”kollegor” utomlands. Konsekvensen blir att beslut och samarbeten i stor utsträckning påverkas av vem eller vilka som delar olika normer.

Ett förslag som lyfts fram i intervjuerna är att öka samarbetet mellan specialidrottsförbunden för att därigenom synliggöra vad andra förtroendevalda gör och inte gör. Denna tanke understöds även av den deltagande observationen av nätverket Gretas möte som visar på vikten av nätverk mellan specialidrottsförbunden, för att synliggöra normer som annars riskerar att förbli osynliga och ofreflekterade. Genom att låta en grupp idrottsledare dela med sig av sina erfarenheter och hitta gemensamma lösningar på problem och utmaningar som de mött i det internationella idrottsarbetet, kan det leda till ny kunskap som i sin tur stärker den svenska idrottsrörelsens möjligheter till internationellt inflytande.

Inflytande över dagordningen

Hur kan inflytande i de internationella idrottsförbunden mätas? Vilka erfarenheter av inflytande tar de internationella representanterna med sig tillbaka till den svenska idrottsrörelsen? Flera intervjuade betonade att Sverige kan påverka och att det egna specialidrottsförbundets långsiktiga- och strategiska internationella arbete är en framgångsfaktor. En idrottsledare berättade att det svenska förbundet tidigt stöttade det internationella förbundet med kompetens och erfarenheter i samband med evenemang. Andra berättade om insatser i arbetsgrupper och kommittéer, om ideellt stöd vid tävlingar, hur Sverige stöttat mindre nationer genom kunskapsinsatser och vid enstaka fall även bidragit med ekonomiskt stöd.

”Vi har också hjälpt till med internationella regelverket, tävlingsverket och byggt upp, eller inte byggt upp men varit med och varit behjälpliga att bygga upp och modernisera sportens regelverk internationellt när det kommer till system, poängbedömning, läkarkontroller, tävlingsrutiner och så vidare. Våra domare har varit där först och främst för att bli utbildade men också för att hjälpa till. Vi har fått in folk i rätt många kommittéer och de har bidragit till rätt mycket, så vi har faktiskt fått en bra roll internationellt inom idrotten. (intervju 3, man)”

Det kan alltså konstateras att svenska idrottsledare uppger att deras praktiska erfarenheter från arrangemang, administration och tradition har haft, och har, ett inflytande på internationell nivå och även genererat mervärden i form av samarbeten. Men det finns även idrottsledare med erfarenheter från när kulturer

och förväntningar på samarbete inte fungerat. En intervjuperson berättar exempelvis om hur den svenska representanten blev utmanövrerad från en styrelse:

”Det gick konstigt till vid röstningen. [...] Då var det: ”men gud, ska man ens hålla på med det här?”. Men om man inte är där, är risken att någon annan kommer in som är ännu mer korrupt, eller som bara flyter med. Jag ser det som att man har ett ansvar att ta en plats och att driva frågor. Men det kommer inte att gå så fort som jag vill. Då kommer det sluta med brustet hjärta och besvikelse. Men jag tror att sakta men säkert så blir det ju bättre också. (intervju 9, kvinna)”

Flera intervjuade vittnar även om hur organisationskulturerna skiljer sig mellan det nationella- och det internationella idrottsförbundet. Detta får i sin tur följer för huruvida frågor som rör kommunikation och transparens prioriteras, eller inte. Deras erfarenheter av mötesstrukturer är olika. Ibland är det på förhand inte klart vilka som ska delta, eller vilka som får komma till tals. Att delta i dessa möten kan dock samtidigt vara direkt avgörande för om Sverige som nation ska stå värd för ett mästerskap eller andra arrangemang. En idrottsledare berättar om sextimmarsmöten om frågor som varken är viktiga eller intressanta ur ett svenskt perspektiv. Men just genom att ändå delta aktivt och bidra i det internationella arbetet skapas en stark position för att kunna få exempelvis ett mästerskap till Sverige:

”Vi är väldigt väl förberedda i de här frågorna och det skapar oss fördelar. Det tror jag är jätteviktigt för alla idrottsförbund. Har man stark internationell påverkan så tror jag det kan påverka allt ifrån regelverk till sin egen agenda, eller ”förmåner” eller vad jag nu ska kalla dem. (intervju 2, man)”

Just möjligheten att få mästerskap till Sverige framstår som en prioriterad fråga för många svenska idrottsledare. Det framstår också som ett konkret bevis på att man har möjlighet att utöva ett inflytande på den internationella idrottsarenan. För den enskilde förtroendevalda kan det emellertid upplevas som vara fast mellan två världar när förståelsen på hemmaplan saknas för hur det går till i praktiken i internationella sammanhang.

”Nu vet inte jag svart på vitt vad som försiggår men jag tror det är mycket som man nästan köpslår med. Man säger: om ni röstar på oss som ordförande då kommer vi välja in er i de här två kommittéerna. Eller, om ni röstar på den här personen till exekutiva, då kommer vi att lägga vår röst på att ni får [ett framtida mästerskap]. (intervju 9, kvinna)”

En viktig förklaring till varför det internationella engagemanget är viktigt är också möjligheten till att få information på ett tidigt stadium. Det kan handla om kommande mästerskap, om regeländringar samt om goda exempel från andra länder som det nationella förbundet kan dra nytta av.

”[...] även om man under själva mötena har tolkar som hjälper en så behöver man ju ha det här snacket runt fikabordet och resonemanget efter mötet och före mötet. Nätverkande tror jag är minst lika viktigt som själva besluten. För att när besluten kommer till en exekutiv styrelse som består av 15 - 20 personer och en mängd olika tjänstemän som är närvarande så tenderar exekutivmötena nästan att bli som en smärre liten kongress. [Det är] väldigt, väldigt stora grupperingar som samlas så därför är ju de här mötena mellan mötena angelägna att kunna flytta fram positionerna, skaffa sig information och stöd för det som kan komma upp vid kommande möte. (intervju 10, man)”

För många av de intervjuade idrottsledarna är det svårt att ge ett svar på huruvida man har stor påverkan internationellt, eller inte. Det saknas ett tydligt mätinstrument på nationell nivå för hur resultaten från det internationella arbetet ska utvärderas och följas upp.

The Sport Political Power Index

Danmarks idrottsförbund (DIF) har utvecklat The Sport Political Power Index som verktyg för att mäta Danmarks inflytande i den internationella idrotten. I detta index jämförs länders idrottsliga inflytande utifrån aspekter som antalet förtroendevalda och positioner i högsta beslutande organen samt genom parametrar för idrottens storlek internationellt. Enligt DIF är metoden föremål för ständig utvärdering och diskussion. Stadgar kan ändras liksom antalet representanter i beslutande organ. Detta gör direkta jämförelser svåra. DIF efterlyser därför fler studier av inflytande i den internationella idrottsrörelsen och rekommenderar kvalitativa studier för att få en förståelse för hur inflytandet ser ut

i praktiken, hur representation kan förbättras och utvecklas, och hur nationella mål kan nås.

Med denna reservation redovisar DIF länders idrottsliga inflytande för perioden 2013 - 2019 via poängskalor på både europisk och världsnivå. Enligt 2019 års upplaga av The Sport Political Power Index låg Sverige på nionde plats av totalt 47 i Europa och på 17 plats i världen av totalt 149.¹⁴¹

Förutsättningar för good governance

Vem granskar, följer upp och kontrollerar att beslut fattas på skäliga grunder? Vem bevakar att den globala idrottsrörelsen styrs på ett demokratiskt sätt? Flera av deltagarna i studien berättar om visselblåsarfunktioner och om fristående organisationer som bevakar och hanterar disciplinära ärenden och korrupsionsmisstankar. Andra berättar om hur internationella idrottsförbund inrättat sina egna etiska paneler med liknande uppdrag. I det senare fallet har de internationella idrottsförbunden således byggt upp egna strukturer där de själva bedömer, och i viss mån dömer, vad som är korrekt och rätt respektive vad som anses vara en regelöverträdelse och fel agerande.

Samtliga medverkande i både enkätstudien och de efterföljande intervjuerna lyfter betydelsen av good governance: att transparens, inkludering och öppenhet är viktigt. Men diskussionen visar också att good governance kan vara svårt att realisera i internationella sammanhang när idrottsledares synsätt och värderingar är mycket olika.

”När du ska samlas på Europeanivå måste du vara medveten om att man jobbar under så olika förutsättningar. Gamla Östeuropa har helt andra förutsättningar än vad vi har – och du har andra värderingar än vad kanske väst har och liknande. [...] Till exempel så finns det länder som inte accepterar homosexualitet – men det är självklart för oss, att alla ska vara välkomna. (intervju 13, kvinna)”

Samma intervjuperson tillägger att man måste ha ett visst överseende med att ”den svenska modellen”, eller kanske snarare svenska värderingar, inte med enkelhet går att implementera i alla europeiska länder beroende på deras annorlunda historia och organisationskultur. Som svensk idrottsledare uppstår en konflikt mellan en

¹⁴¹ Se <https://www.dif.dk/en/politik/nyheder/powerindex> och Larsen (2019)

vilja att försvara den svenska modellen och en vilja att visa förståelse och respekt för andra kulturer.

”Det gör också att man måste vara väldigt respektfylld och hänsynsfull i sina förslag. Man måste förstå att man har olika sätt att lägga fram sina förslag för att få dem att tas emot på rätt sätt. (intervju 13, kvinna)”

Det är inte unikt för idrotten att styrelseledamöter eller beslutsfattande organ består av personer med olika kulturell bakgrund, ålder, erfarenhet och utbildningsnivå. Liknande utmaningar förekommer i andra internationella organisationer och överstatliga myndigheter såsom EU, FN och globala intresseorganisationer som Rädda barnen och Amnesty International. I en överstatlig organisation kan det vara svårt att definiera vilka normer och kulturer som är rådande, dominerande eller härskande. Det uppstår med andra ord en förhandlande miljö där olika normer konkurrerar och kolliderar mot varandra. För en enskild styrelseledamot kan det därför vara frustrerande att ibland behöva försvara beslut där styrelsen inte uppnått konsensus.

”Sedan ska man alltid gå ut med det att det var enhälligt och att vi stå bakom detta. Så är det ju inte alltid, det är ju bullshit liksom. Men det är ju ändå en demokratisk process. Men vi hade en diskussion och det blev sju - fyra i den här omröstningen och då är det ju det som gäller. Men visst är det väl ett spel för galleriet för att man ska slippa diskussioner. Det är klart att det inte alltid är enhälliga beslut så är det ju inte. (intervju 6, man)”

Flera deltagare i den här studien understryker vikten av att fortsätta arbetet med good governance som ett mål i styrningen av den globala idrottsrörelsen. Samtidigt kan det vara kontroversiellt att föra fram frågor om transparens, demokrati och samhällsansvar.

”Ja, med good governance så tror jag att de här frågorna, det är egentligen få som kan säga emot. Sen är det ju hur aktiv man är och hur mycket som finns i hjärtat. (intervju 4, man)”

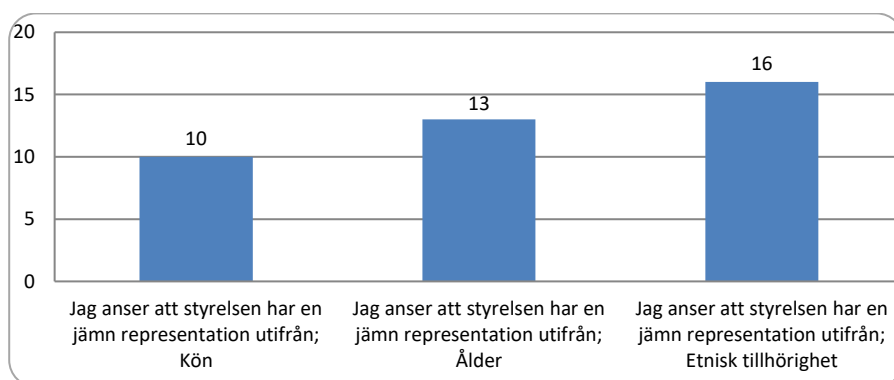
Många internationella idrottsförbund har de senaste åren genomfört reformer inom ramen för good governance – det handlar exempelvis om reviderade stadgar, formaliserade och tidsbestämda mandatperioder, råd och kommittéer med ansvar för

etik och regelefterlevnad.¹⁴² Detta bidrar till tydligare strukturer men skapar samtidigt nya utmaningar eftersom den internationella idrottsrörelsen inrättar institutioner som styr vid sidan av de nationella specialidrottsförbunden och i viss mån även nationell lagstiftning. I dessa institutioner produceras och reproduceras sociala normer, så väl funktionella som dysfunktionella som kan utmana de svenska idrottsvärderingarna, till exempel i frågor som rör jämställdhet, barns rättigheter och synen på fusk.

Påverkan på beslutande nivå i siffror

I enkäten ingår frågor om jämställdhet och representation. Svaren i figur 5 är kanske inte förvånande men dessvärre inte positiva. Endast tio svarande (motsvarande 29 procent) i enkätstudien anser att den internationella styrelse som de själva ingår i har en jämn representation utifrån kön. Något fler, 13 stycken (38 procent) anser att styrelsen har en jämn representation utifrån ålder medan nästan hälften, 16 stycken (47 procent) anser att styrelsen har en jämn representation utifrån etnisk tillhörighet.

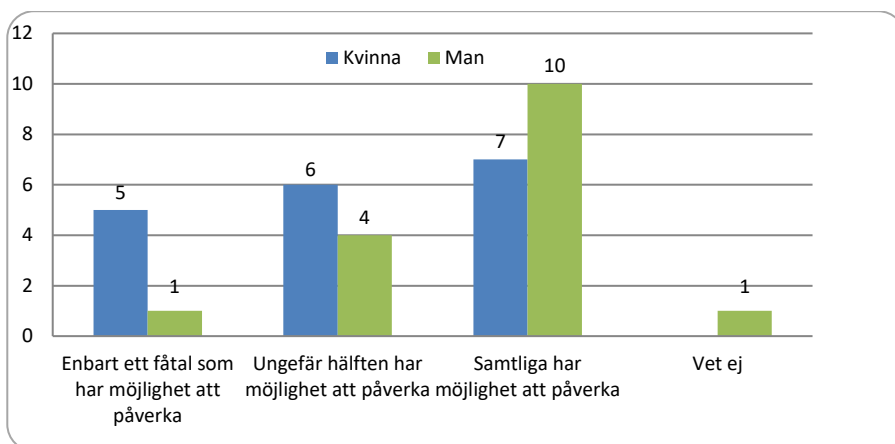
Den bristfälliga jämställdheten i den internationella idrotten kommenteras även av de intervjuade idrottsledarna. Den bild som framträder är att det anses svårare att diskutera jämställdhet än exempelvis jämlikhet i stort. Vidare framkommer att normer som kan anses vara förhållandevis självklara i idrottssverige kan skilja sig markant från de rådande normerna på den internationella idrottsarenan.

Figur 5 Antal som svarade ja på frågorna: Anser du att styrelsen har en jämn representation utifrån kön, ålder och etnisk tillhörighet?

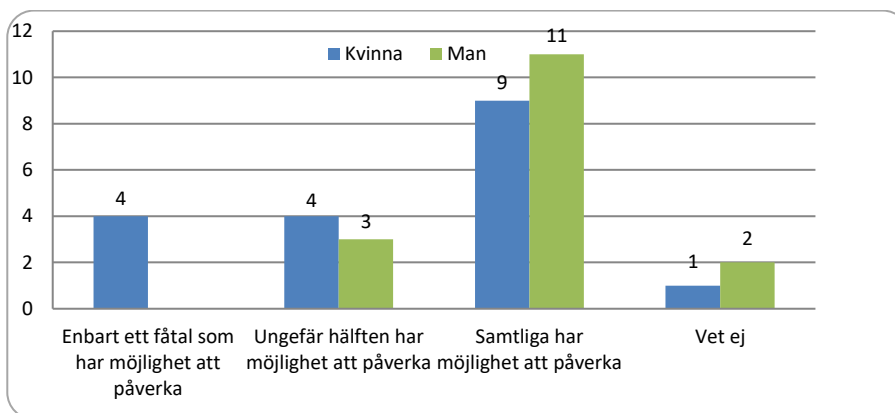
¹⁴² Se till exempel Geeraert, A (2018)

I enkäten ställdes även frågan om de svenska idrottsledarna anser att samtliga ledamöter i styrelsen har möjlighet att påverka i styrelsearbetet. Resultatet i figur 6 visar ett tydligt könsmonster. En majoritet av männen (10 av 15) svarade nämligen att samtliga ledamöter har denna möjlighet, medan en majoritet av kvinnliga idrottsledare ansåg att endast ett fåtal eller ungefär hälften av ledamöterna har möjlighet att påverka.

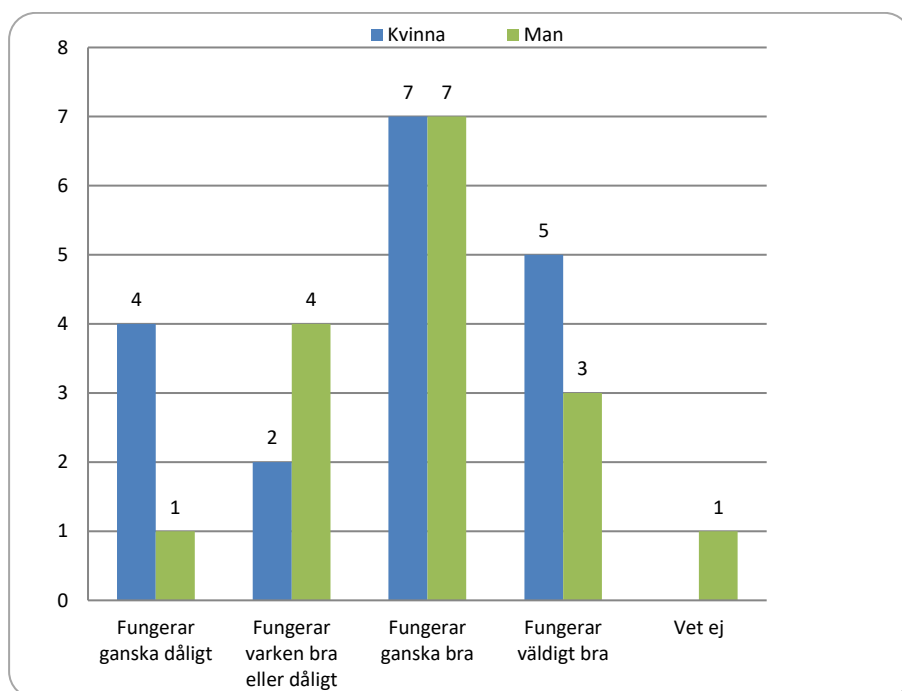
Figur 6 Antal som svarade på frågan: "Anser du att samtliga involverade parter har möjlighet att påverka i samma utsträckning inom; Styrelsen"

Möjligheten att påverka i kommittéer eller arbetsgrupper är något större (se figur 7). Noterbart är dock att fyra – samtliga kvinnor – menade att det enbart är ett fåtal som kan påverka även i dessa sammanhang.

Figur 7 Antal som svarade på frågan: "Anser du att samtliga involverade parter har möjlighet att påverka i samma utsträckning inom; - Kommittéer/arbetsgrupper"

I enkäten ställdes även frågan om de svenska idrottsledarna anser att deras styrelse lever upp till ett demokratiskt förhållningssätt. Svaren som visas i figur 8 blev blandade. En fjärdedel, åtta personer (24 procent) menade att styrelsen följde demokratiska principer ”väldigt bra”. 14 stycken (41 procent) svarade ”ganska bra”. Fem personer (15 procent) ansåg emellertid att styrelsearbetet fungerade ”ganska dåligt” med avseende på demokratiska principer. Det är återigen noterbart att en högre andel kvinnor än män är missnöjda med styrelsearbetet och möjlighet till inflytande i den egna idrottsorganisationen.

Figur 8 Antal som svarade på frågan: ”Anser du att styrelsen lever upp till ett demokratiskt förhållningssätt?”

När styrningen brister

Enkätresultaten visar på flera utmaningar i hur styrningen utifrån styrelsearbetet inte lever upp till de krav på transparens, demokratiska processer och samhällligt ansvar som begreppet good governance rymmer. Bristen på öppenhet, beslut som avgörs utanför styrelserummet, tystnadskulturer och internationella förbunds fortsatta brist på regleringar för hur länge ledamöter kan sitta kvar på sitt uppdrag, diskuteras av flera intervjupersoner. I intervjustudien lyfts frågor om hur politiska

system och idrottens institutioner i vissa fall flätats samman och hur storleken på idrottens ekonomiska omsättning lockat till sig kommersiella intressen som utmanar värderingar och attityder och därigenom påverkar de sociala normerna.

För att utveckla good governance i den globala idrottsrörelsen är det viktigt att förstå de organisationskulturer som präglar internationella idrottsförbund. Ett huvudintryck i arbetet med denna studie är att svenska idrottsnormer är utsatta för ett ständigt tryck i den internationella idrottsmiljön från politiska, kommersiella och privata intressen vilket i sin tur bottnar i en kamp om internationella mästerskap, sponsoravtal, ekonomiska fördelar och möjlighet till idrottsliga framgångar.

De internationella förbundens hantering av oegentligheter, korruption och fusk är ibland bristfälligt. En deltagare i studien berättar att en ordförande i en regional kommitté fick både en varning av sin världsorganisation och blev avstängd från att delta på möten. Trots det behöll personen sitt regionala uppdrag under ett helt år. Förklaringen var att ärendet varit sekretessbelagt och att ingen i den regionala kommittén hade blivit informerad om beslutet. I vissa internationella idrottsförbund saknas även en tradition att anmäla frågor som rör mobbning och trakasserier eftersom sådant är mindre accepterat att föra på tal än exempelvis tävlingsfusk och dopning.

De förtroendevalda och Riksidrottsförbundet

Samtliga deltagare i den här studien har tankar, reflektioner och synpunkter på hur stödet hemifrån bör vara och utvecklas för att möjliggöra ett utökat, och mer effektivt, svenskt inflytande i internationella idrottsförbund. Nedan följer några av dessa tankar i ett sammanfattat format.

Arvodering och tidsersättning

I denna studie ingår inte att kartlägga svenska eller internationella idrottsförbunds regelverk i frågor rörande arvodering eller ersättning. Vi har inte heller undersökt systematiskt huruvida ett internationellt uppdrag ingår i svensk idrottsledares tjänst eller om det är ett helt ideellt förtroendeuppdrag. Ämnet är dock viktigt eftersom det ytterst handlar om svenska idrottsledares tid och resurser att genomföra internationella uppdrag.

Med denna reservation kan det konstateras att de praktiska förutsättningarna för det internationella idrottsarbetet är mycket olika. Vissa internationella uppdrag genomförs på helt ideell basis (ibland med ersättning för resor och måltider) medan andras genomförs inom ramen för en persons tjänst och arbetstid. Däremellan finns arvoderade uppdrag som möjliggör deltidsarbete. Av intervjuer och utifrån Nätverket Gretas möte att döma, är villkoren för ett internationellt uppdrag bäst i stora och/eller kommersiella idrotter, samt för de idrottsledare som har ett tjänstemannauppdrag eller ett arvoderat/betalt förtroendeuppdrag i det nationella förbundet. Majoriteten av de som ingår i studien genomför emellertid sina internationella uppdrag på ideell basis men med ersättning för resor. Synen på arvodering är splittrad: vissa ser det som en nödvändighet medan andra beskriver det som problematiskt då drivkraften inte ska vara ekonomisk vinning utan en positiv utveckling av idrotten internationellt. Frågan om ersättning är dessutom en snårig djungel av olika aktörer på internationell och nationell nivå med olika regelverk. Dessutom, har de internationella förbunden olika riktlinjer för arvodering och ersättning. I vissa fall ska ersättning ges av det internationella förbundet, ibland från det svenska specialidrottsförbundet. Ibland finns det ersättning att ansöka om hos Riksidrottsförbundet. Allt detta är en utmaning för den enskilde idrottsledaren eftersom det kan vara svårt att veta vilka möjligheter till ekonomisk ersättning som finns. Detta aktualiserar i sin tur frågor som: vad innebär ett ideellt engagemang eller ett förtroendeuppdrag, och hur stort engagemang kan idrottsrörelsen egentligen begära av en individ?

I förlängningen handlar ett internationellt idrottsledaruppdrag om mer än idrott. Det kan även påverka en idrottsledares familjesituation, karriär och möjlighet till fritidsintressen. Semester, renovering av hus och mycket annat har fått prioriteras ned eller bort för flera av denna studies deltagare.

”Men i grund och botten är det ju att du måste kunna avsätta din tid och det är ju det som gör att jag tror att om ska vi öka inkludering och jämställdhet så måste vi avsätta resurser också på de här frågorna. Annars kommer det att bli de som är äldre som är pensionärer som kanske inte behöver bry sig om ekonomin på samma sätt eller de som är miljardärer eller miljonärer. (intervju 5, man)”

Det allra flesta som ingår i studien arbetar antingen i privat sektor eller inom idrottsrörelsen. Trots ett flexibelt arbete som exempelvis egenföretagare kan det vara svårt att få ihop karriären med ett förtroendeuppdrag. Möten kan bokas på

kort varsel och förberedelsetiden är inte alltid lätt att få till. Coronapandemin har både försvårat och underlättat för de förtroendevalda. Under 2020 har antalet möten och arbetsbördan ökat, men eftersom de flesta möten ägt rum digitalt har resor kunnat undvikas.

Om stöd från Riksidrottsförbundet

Riksidrottsförbundet bedriver idag ett strategiskt arbete i internationella frågor och de erbjuder både utbildningsinsatser och nätverksmöjligheter. Flera av de intervjuade beskriver detta som positivt. Samtidigt upplevs inte internationella uppdrag som självklara och flera deltagare efterlyser därför ett utvecklat stöd.

I tabell 2 redovisas ett antal förslag på ytterligare stöd som idrottsledare med internationella uppdrag skulle vilja få från Riksidrottsförbundet. Förslagen skulle främja en professionalisering av de svenska representationsuppdragen i den internationella idrottsrörelsen.

Tabell 2 Idrottsledares förslag på utvecklat stöd från Riksidrottsförbundet i frågor rörande internationellt idrottsarbete

Utvecklingsbehov och stöd
Utbildning
Grundläggande information om hur internationella uppdrag fungerar, exempelvis styrelsearbete, röstning, misstroendevotum och liknande
Utökad utbildningsstöd, med möjlighet till olika tillfällen spritt geografiskt i Sverige
Ekonomi
Ekonomiskt stöd
Externt stöd
Uppföljning av det internationella arbetet av Riksidrottsförbundet
Utvecklad information till Riksidrottsförbundet och specialidrottsförbund om det internationella arbetet och dess möjligheter att påverka idrottsutvecklingen
Stöd vid framtagandet av programförklaringar och liknande
Nätverk
Erfarenhetsutbyten och kontakt med andra som har internationella uppdrag
Nätverk med andra med samma roll/position internationellt
Mentor/fadderverksamhet
Utveckla ett mer professionellt lobbyarbete samt stöd i lobbyarbete
Listor
Checklista med viktiga saker att tänka på vid internationella idrottsuppdrag

Flera av de intervjuade idrottsledarna uttrycker en frustration över Riksidrottsförbundets, Sveriges olympiska kommittés och specialidrottsförbundens nuvarande internationella arbete. De menar att verksamheten kan effektiviseras och utvecklas, men att detta förutsätter en ökad samordning mellan aktörerna som idag saknas. Ett antal idrottsledare anser att de fått värdefulla erfarenheter och kompetens genom sina internationella uppdrag. Dessa erfarenheter borde tas tillvara i högre utsträckning än idag, och Riksidrottsförbundet borde här ha en koordinerande roll. Dessutom skulle idrottsrörelsen i större utsträckning kunna utnyttja sina internationella idrottsledare som representanter för Sverige i olika samband, såsom i möten med politiker, statsöverhuvuden och kungligheter vid internationella arrangemang.

Slutsats

I detta kapitel har vi gett en fördjupad bild av rollen som svensk idrottsledare med förtroendeuppdrag i internationella idrottsorganisationer. Via statistik från Riksidrottsförbundet, en enkätstudie och fördjupningsintervjuer har vi både kartlagt omfattningen av svensk idrotts representation på internationell nivå och analyserat svenska idrottsledares erfarenheter, tankar och villkor. Tidigare forskning på området saknas. Samtliga resultat i denna undersökning förtjänar därför att utvecklas genom nya studier.

I fråga om omfattning kan det konstateras att förhållandevis många svenska idrottsledare har olika former av internationella uppdrag. Antalet har dessutom ökat de senaste åren. Samtidigt kan internationella åtagande vara av mycket olika karaktär. Av sammanlagt 394 internationella positioner var det endast en mindre grupp, totalt 60, som var på exekutiv nivå, det vill säga en post som förtroendevald i den internationella idrottsorganisationens högsta styrelse. I fråga om kön kan det konstateras att det är betydligt fler män än kvinnor i svensk idrott som har internationella uppdrag men att antalet kvinnor ökat märkbart under perioden 2017-2020.

Studien visar att svenska idrottsledare är mycket positiva till sina internationella åtaganden, men att det samtidigt finns många såväl praktiska som etiska utmaningar. Tillfällen kan uppstå då svenska idrottsvärderingar och möteskulturer krockar med de normer och traditioner som präglar den internationella idrotten. Flera idrottsledare berättar även om problem i form av bristande demokratiska

strukturer, oklara maktförhållanden och korruption. Insatser för good governance är därför viktigt.

Studien visar även att svenska idrottsledare efterlyser ökat stöd från hemmaplan, särskilt från Riksidrottsförbundet. Det handlar om ökade möjligheter till utbildning och information, ekonomiskt stöd och kunskapsutbyte. De idrottsledare som idag har uppdrag på den internationella idrottsarenan besitter kunskap och erfarenheter som bör komma fler till del. På så sätt kan svensk idrott långsiktigt stärka sitt engagemang och inflytande inom den internationella idrotten.

Erfarenheterna av dysfunktionella normer, såsom deltagarnas erfarenheter av korruption, allianser och fusk, är centrala för att förstå de värderingar och attityder som styr den globala idrottens beslutsfattande. Genom att analysera normer och de organisationskulturer som de svenska förtroendevalda möter i de internationella förbunden kan vi få fördjupad kunskap om vilka sociala strukturer som antingen möjliggör, eller försvårar inflytande och därmed möjligheten till att påverka idrotternas framtida riktningar.

Referenser

Danmarks idrottsförbund (2020). *The Sports Political Power Index*.
https://www.dif.dk/en/politik/nyheder/powerindex_ (Hämtad 5 oktober 2020).

Geeraert, A. (2018). *Sports Governance Observer 2018. An assessment of good governance in five international sports federations*.
https://playthegame.org/knowledge-bank/downloads/sports-governance-observer-2018/205c4aa7-4036-4fe1-b570-a99601700e5d_. Aarhus: Play the Game /Danish Institute for Sports Studies.

Larsen, M. (2019). *The Sports Political Power Index*.
<https://www.dif.dk/en/politik/nyheder/powerindex>. DIF – NOC & Sport Confederation of Denmark.

Leo, U. (2010). *Rektor bör rektor gör*. Lund: Media-Tryck, Lunds universitet.

Centrum för idrottsforskning (2020). *Statens stöd till idrotten – uppföljning 2019*. Stockholm: Centrum för idrottsforskning.

Riksidrottsförbundet (u.å). *Riksidrottsförbundets strategi för internationellt arbete 2018-2025*. https://www.rf.se/globalassets/riksidrottsforbundet/nya-dokument/nya-dokumentbanken/policies/rf_internationell-strategi_2018-2025.pdf. (Hämtad 26 augusti 2020). Stockholm: Riksidrottsförbundet.

Riksidrottsförbundet (2013). *Internationella riktlinjer för svensk idrott*.
<https://www.rf.se/globalassets/riksidrottsforbundet/nya-dokument/nya-dokumentbanken/ovrigt/internationella-riktlinjer-for-svensk-idrott.pdf>. (Hämtad 2 september 2020). Stockholm: Riksidrottsförbundet.

Riksidrottsförbundet (2008), *Svensk idrotts internationella agerande* Stockholm: Riksidrottsförbundet